

Täysistunto

Keskiviikko 11.10.2017 klo 13.59—16.55

10. Lakialoite laiksi Suomen perustuslain 54 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 33/2017 vp Pilvi Torsti sd ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

16.21 **Pilvi Torsti sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikojen saatossa moni tässä salissa lieenee haaveillut presidentin tehtävästä, ja nykyisissäkin edustajissa on monta ehdokasta parhaillaan tekemässä vaalikampanjaa. Itsekin sain muistutuksen unohtuneesta haaveestani kesällä, kun lapsuudenystävä kysyi, josko muistan, että kirjasin "mitä minusta tulee isona" -kohtaan hänen ystäväkirjaansa 1980-luvulla, että minusta tulee Suomen ensimmäinen naispresidentti. No, kiitos radikaalin uudistuksen, joka Suomessa vuonna 1906 toteutettiin, haave presidenttiydestä on ollut pikkutyöille mahdollinen jo 111 vuoden ajan, valtaosassa Eurooppaa itse asiassa vähemmän aikaa. Demokratian kehtona pidetyssä Ateenassa vaaliehdokkuudesta saattoivat aikanaan haaveilla vain varakkaat Ateenassa syntyneet vapaat miehet.

No, miten on asianlaita tänään Suomessa? "Miks Suomessa on sellainen sääntö, että mä en vois olla presidentti? Oikeastiko? Voiko sen muuttaa?" Näin kysyi 7-vuotias kummityttöni. Sofia ja hänen kaksoisveljensä Jaakko ovat helsinkiläisiä ekaluokkalaisia. He ovat syntyneet Kolumbiassa, tulleet Suomen kansalaisiksi pikkuvauvoina. Mitä vastaisitte Sofialle? Mikä on sellainen sääntö, että hän ei voisi olla presidentti? Siitä tässä lakialoitteessa, arvoisa puhemies, on kysymys.

Suomen perustuslain mukaan tasavallan presidentiksi voidaan valita ainoastaan syntyperäinen Suomen kansalainen. Samanlainen vaatimus ei koske esimerkiksi pääministeriä, muita ministereitä tai eduskunnan puhemiestä. Ylipäätään Suomen oikeusjärjestelmä ei tee eroa syntyperäisten tai myöhemmin Suomen kansalaisuuden saaneiden välillä muuten kuin presidentin kohdalla. Ministereiltä syntyperävaatimus poistettiin jo viime vuosituhannen puolella. Valtaosassa EU-maita ei myöskään vaadita presidentinvaaleissa syntyperäisyyttä vaan kansalaisuus riittää. Eduskunnan tietopalvelun kanssa tekemämme selvityksen mukaan syntyperäisyys vaaditaan tällä hetkellä Liettuassa, Portugalissa ja Virossa.

Arvoisa puhemies! Olen saanut kolmenlaista kriittistä palautetta tästä lakialoitteesta. On kysytty, eikö eduskunnassa ole parempaa tekemistä. Jotkut kollegaedustajat ovat antaneet ymmärtää, että perustuslakia ei ole perusteltua pyrkiä muuttamaan lakialoitteella. Kolmantena kansalaispalautteissa on esitetty huoli siitä, millainen maailma sellainen on, jossa presidenttikin voi olla ihan kuka tahansa. Vastaan oikein mieluusti näihin kysymyksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2017 vp

Onko asia siis iso vai pieni? Kun aloitin valmistelemaan käsillä olevaa lakialoitetta, ajattelin sen olevan asiallinen korjaus vanhentuneeseen lakiin. Valmistelun aikana on tullut selväksi, että asia on paitsi periaatteellinen myös hyvin symbolinen. Viime päivät ja jaettu kansakunnan vauvailo ovat viimeistään kuvastaneet, miten kovasti suomalaiset presidenttiin kiinnittyvät. Asema on maan symbolisin, vaikka valtaa nykyään on vähemmän kuin esimerkiksi pääministerillä. Siksi on tärkeää, että 2020-luvun Suomessa presidentiksi voivat pyrkiä kaikki Suomen kansalaiset.

No, sitten tämä perustuslakinäkökulma. Me 200 kansanedustajaa olemme vastuussa siitä, että yhteiskunta on mahdollisimman oikeudenmukainen. Käytännössä se tarkoittaa itselleni sitä, että jos tulee vastaan joku asia, joka minusta on väärin, käytän asemavaltani mahdollisuuksia sen korjaamiseen. Asemavaltaa kansalaiset ovat meidät vastuuttaneet ja myös valtuuttaneet käyttämään. Perustuslain muuttamiseen on syytä päästä käsiksi nopeasti. Meidän on saatava tämä asia valmisteluun niin, että tämä eduskunta ehtii sen käsitellä ja seuraava eduskunta sitten viimeistellä, jotta se tulisi voimaan vuoden 2024 todennäköisiin presidentinvaaleihin, demokratiassa kun vaaleissa valituksi tulemisen ohella on erittäin tärkeää se, kenellä on oikeus asettaa ehdolle. Siksi siis tämä aloite.

Kolmas kritiikin kohde on ollut vaikein. Olen saanut sekä asiallisia että erittäin asiattomia viestejä, joissa kerrotaan, miksi Suomen presidentin on oltava täällä härmässä syntynyt. Samaan tapaan kaiketi 1906 moni ajatteli, että naiset eivät kuulu valtiopäiville. Ymmärrän tunteen siitä, että on ajatus, millainen presidentin kuuluu olla. Uskon kuitenkin, että tuo tunne muuttuu ajan saatossa, ihan niin kuin yhteiskunta tähänkin saakka on muuttunut.

Ja tunteita merkittävämpää, arvoisa puhemies, on se, että lainsäädännön pitää olla sellaista, että se ei syrji. Tasa-arvo ja mahdollisuudet kuuluvat kaikille. Aiheeseen on myös tarjolla asiantuntijatietoa, kun valiokuntakäsittely alkaa. Maailmanpolitiikan professori Teivo Teivainen käsittelee aihetta juuri julkaistussa kirjassaan Maailmanpoliittinen kansalliskävely, ja oikeustieteen professori Tuomas Ojanen on nostanut aiheen keskusteluun useissa yhteyksissä. Myös Etyj on moittinut Suomea tästä lainkohdasta ja pitänyt sitä syrjivänä.

Arvoisa puhemies! Tänään on maailman tyttöjen päivä, Girls Takeover. Esimerkiksi Yleisradion uutisten yhteiskunnallisen toimituksen päällikkönä toimii 14-vuotias Priya Härkönen. Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan hän ei voi koskaan pyrkiä Suomen presidentiksi, niin kuin ei Sofia-kummityttöniäkään. Minusta se on väärin, siksi lakia on muutettava, ja se on meidän käsissämme ja meidän vastuullamme.

Toivon asian jatkovalmistelulle menestystä valiokunnassa, niin että se saapuu sitten tähän saliin aikanaan päätettäväksi. Hyvää tyttöjen päivää kaikille! — Kiitos.

16.27 Ozan Yanar vihr: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset edustajat! Suomessa on kaunista se, että kenestä vain voi tulla mitä vain. Meidän lapset voivat unelmoida eri ammateista ja etenemisestä yhteiskunnassa. Meillä on suhteellisen tasa-arvoinen yhteiskunta, jossa esimerkiksi sosiaalinen nousu on mahdollista. Alhaisen tulotason perheestä tuleva henkilö voi unelmoida siitä, että hän pääsee esimerkiksi parempiin ansioihin. Hän voi unelmoida erilaisista ammateista.

Mutta Suomessa on myös rakenteita, jotka laittavat ihmiset eriarvoiseen asemaan, ja tämä presidentin syntyperäisyysvaatimus on yksi niistä. Suomessa, kuten tuossa äskeisessäkin puheessa tuli esille, presidentiksi voi pyrkiä henkilö, joka on syntynyt Suomen kansalaisena, eli se tarkoittaa sitä, että presidentiksi pyrkiminen ja nouseminen ei ole kaikille

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2017 vp

suomalaisille mahdollista. Te saatatte ajatella, että mitä väliä, tämä on pieni epäkohta — mutta ei. Yhdenvertaisuudella on valtavasti väliä. Se on valtava asia. Symboliikalla on valtavasti väliä.

Me olemme aiemmin korjanneet näitä meidän laissa olevia kohtia, jotka eivät ole kohdelleet yhdenvertaisesti kaikkia suomalaisia. Aiemmin ministerin paikka piti olla syntyperäisen suomalaisen, ja me olemme huomanneet, että tämä on ongelmallinen kohta, ja olemme sitä muuttaneet. Nyt esimerkiksi minun kaltaiseni, teinilapsena Suomeen muuttanut, kansan valitsema henkilö voi ehkä joku päivä unelmoida ministerin paikasta ja ehkä pääministerin paikasta, ehkä, kenties, jos kansa niin haluaa. Ja minä haluan, että esimerkiksi kaksivuotiaana Suomeen muuttanut pikkutyttö voi unelmoida presidentin paikasta tai että viisivuotiaana Suomeen adoptoitu pikkupoika tai Ben Zyskowiczin tavoin Suomessa muun maan kansalaisena syntynyt henkilö voi unelmoida presidentin paikasta. Nämä ovat aika relevantteja kysymyksiä.

Presidentiksi ei pääse noin vain. Kansa siitä päättää. Jos henkilö on rakentanut sellaisen luottamuksen suomalaisessa yhteiskunnassa, että hänet halutaan presidentin virkaan, tämän pitäisi olla mahdollista, eikä sen, että henkilö on sattunut syntymään jossain muualla päin maailmaa ennen Suomeen muuttoa, pitäisi rajata tätä mahdollisuutta. Kansa kuitenkin päättää. Meillä on täällä puolueitakin, jotka käyttävät slogania "kansaa päättää" — no, annetaan kansan päättää. Jos henkilö on rakentanut sellaisen luottamuksen, niin kyllä näen, että tämä asettaa selkeän rajauksen siihen, kuka pääsee näihin virkoihin.

Kyse on yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta, siitä, millaisen signaalin nykylainsäädäntö antaa. Muualla syntynytkin tai Suomessa ulkomaan kansalaisena syntynytkin voi toimia Suomen presidenttinä ja edustaa Suomea yhtä hyvin. Tämän pitäisi olla meidän lain viesti, ja tällä hetkellä se ei ole. Minä esimerkiksi toimin maahanmuuttajataustaisena, 14-vuotiaana Suomeen tulleenä henkilönä ylpeästi esimerkiksi Suomen presidenttinä, jos tilanne joskus olisi niin. Antaisin kaikkeni tämän maan vuoksi, ja nyt tämä mahdollisuus on minulta kielletty. Puhun tässä itsestäni pelkästään sen takia, että haluan havainnollistaa teille näitä asioita. Että yleensä kun puhutaan maahanmuutosta tai yhdenvertaisuudesta, minusta tuntuu, että silloin puhutaan massoista, mutta ehkä elävä esimerkki voi antaa paremmin suuntaa siihen, mikä on nykytila.

Jos tämä tai tuleva eduskunta ei lain muuttamiseen kykene, ehkä minun sijastani tulevat lapseni, jotka tulevat olemaan syntyperäisiä suomalaisia, voivat ehkä joku päivä unelmoida siitä, että he olisivat täysin tasa-arvoisia tämänkaltaisessa pohdinnassa.

Kiitos edustaja Pilvi Torstille valtavasti lakialoitteesta. Tasa-arvoisempaa Suomea odotellessa. — Kiitos.

16.32 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Suomeenhan meinattiin valita saksalainen prinssi. Suunnitelma kariutui, ja sitten tärkeät valtiolliset tehtävät haluttiin taata syntyperäisille suomalaisille. Syntyperävaatimus näyttää kytkeytyvän kansallisvaltioaatteeseen ja sen itsenäisyyden turvaamiseen, esimerkiksi nukkuvia agentteja ajatellen. Suomen valtio, itsenäinen valtio, on vasta 100 vuotta vanha, ja Suomen kansa... On olemassa sellainen kuin "ylisukupolvinen me". Esimerkiksi minun isovanhempani puolustivat Suomen itsenäisyyttä, ja se herättää velvollisuutta tätä maata kohtaan: millaisen Suomen ovat edeltäjät meille antaneet ja millaisen Suomen jätämme jälkeen.

Yhdysvalloissa, Virossa ja Liettuaassa on tämä sama syntyperävaatimus, enkä minä koe, että se olisi epäoikeudenmukainen tai epätasa-arvoinen. Jos näihin maihin muuttaisin, niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2017 vp

kunnioittaisin sen valtion päätöksiä: mistä perinteistä se valtio pitää kiinni, ja millä perusteella siellä voi hakea mitään virkaa.

Tämä ei mielestäni ole jäännös, tämä on perinne, ja tällä on vahva symbolinen arvo. Siitä onkin hyvä keskustella, pitäisikö presidentille lisätä valtaoikeuksia. Minusta pitäisi.

16.34 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Oma nimeni ei ole tässä lakialoitteen allekirjoittajien joukossa. Edustaja Pilvi Torsti ja täällä sitten myös edustaja Ozan Yanar kyllä perustelivat hyvin tätä lakialoitteen syntyä. Kuitenkin ajattelen, että perustuslain muuttaminen tältä osin, presidentti-instituutiota ajatellen, on varmasti aikamoisen työn takana, jos tähän suuntaan haluaisi edetä.

Se asia, joka tässä jäi itselleni kysymykseksi, on tämän aloitteen laatijan näkemys kaksoiskansalaisuudesta presidentin viran kohdalla. Itse ajattelen, että on tärkeää, että tietyissä turvallisuuteen keskeisesti, siis valtiolliseen turvallisuuteen keskeisesti, liittyvissä viroissa ja aivan erityisesti presidentin virassa henkilö on pelkästään Suomen kansalainen, jotta ei tule mahdollisia intressiristiriitoja eri kansalaisuuksien välillä. Kuulisin mielelläni edustaja Pilvi Torstin näkemyksen presidentin virasta: voisiko teidän mielestänne kaksoiskansalainen olla mahdollinen presidentti?

16.36 Ozan Yanar vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Huhtasaarelle olisin sanonut, että perinteet on huono argumentti. Mutta kun hän varmaan tiesi, että hänellä on huonot argumentit, niin hän lähti pois. Siitä argumentista, että muualta tulleiden pitäisi kunnioittaa epätasa-arvoista asemaa, en nyt ole samaa mieltä. Kyllähän ihmiset voivat pyrkiä tasa-arvoon.

Minusta on hyvä tiedostaa, että ministereiltäkin tämä poistettiin. Minä nyt olen elävä esimerkki teidän edessänne, että minäkin voin ehkä joku päivä unelmoida ministerin urasta ja minä tekisin kaikkeni siinä asemassa. Minun lojaalisuuteni tai joku muu asia — en usko, että kukaan tässä salissa epäilisi sitä.

Tähän kaksoiskansalaisuuskohtaan sen verran, että tietääkseni nykyään kaksoiskansalainen voi myös olla Suomen presidentti, jos hän on syntyperäinen suomalainen. Eli oletetaan, että jos on henkilö, joka on syntynyt syntyperäisenä suomalaisena, vaikka Helsingissä, jolla on jompikumpi vanhempi vaikka jostain muualta, ja hän saa sitä kautta myös toisen kansalaisuuden, niin hän voi nousta presidentiksi. Mutta henkilöt, joista on tullut suomalaisia jälkikäteen, eivät voi, ja Suomessa syntyminenäkään ei riitä. Tilanne esimerkiksi sellaisten henkilöiden kohdalla kuin Ben Zyskowiec on se, että vaikka henkilö syntyy Suomessa muun maan kansalaisena, niin hän ei ole suomalaisena syntynyt tai hänet luokitellaan niin ja hänellä ei ole myöskään sitten oikeutta asettua ehdolle. — Harmi, että edustaja Zyskowiec ei ole paikalla. Olisi ollut hyvä saada hänenkin mielipiteensä tästä mielenkiintoisesta asiasta.

16.38 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Tartun kolmeen asiaan.

Ensin lyhyesti edustaja Huhtasaarelle: On erittäin vakavaa puhua perinteestä, kun me puhumme esimerkiksi kansainvälisen adoption kautta Suomeen tulleista tuhansista lapsista. Heillä on perinteensä, he ovat suomalaisia. Nämä ovat puheita, jotka tuntuvat todella viiltäviltä näille lapsille ja heidän vanhemmilleen ja läheisilleen. Itsekään en ihan ehkä tunnustanut sitä, kun tein tätä lakialoitetta, mutta yhteydenotoista, joita olen saanut, ja tosiaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2017 vp

omalta kummityöltä tulleen palautteen myötä tämä on käynyt todella selväksi. Tässä salissa me todellakin kannamme myös vastuuta puheistamme.

Sitten edustaja Räsäselä kiitos kysymyksestä, ja sanon tuohon perustuslakiasiaan: Se on selvää, että tämä on työn takana, ja harkitsin ihan itsekin, onko tämä oikea tapa asiaa edistää, mutta kuten jo totesin, asioita pitää muuttaa niillä keinoilla, mitkä meille on annettu. Mutta se on periaatteellinen kysymys, ja on nyt sitten perustuslakivaliokunnan asia ottaa tämä asia, joka on selkeästi tämmöinen yhdenvertaisuusepäkohta, ja kuulla asiantuntijoita ja viedä asiaa eteenpäin, niin että saataisiin se kahden eduskunnan kanssa käsiteltyä ja oikeasti 2020-luvulla jo sitten myöskin voimaan. Tavallaan joskus pitää aloittaa, ajatella, että se hetki on juuri nyt tässä salissa.

Mitä tulee tähän kaksoiskansalaisuuteen, niin kyllä, tämä on tullut esille. Ehkä on myös niin, että syntyperävaatimus ja kaksoiskansalaisuus joskus ihmisten ajatuksissa myös sekoittuvat, eli niin kuin edustaja Yanar toi esiin, tämän syntyperävaatimuksen ollessa täällä kaksoiskansalaisuuden osalta lainsäädäntö on nykyäänkin jo erilainen.

Sellaisia ajatuksia on tullut esimerkiksi professori Teivo Teivaiselta, joka tosiaan kirjassaan aihetta on käsitellyt, että voimmehan me esimerkiksi vaatia kaksoiskansalaisena presidentiksi valittavalta henkilöltä, että hänen on luovuttava toisen maan kansalaisuudesta siinä tilanteessa. Tämähän on ihan mahdollista ja saattaisi olla harkittavaa — niin kuin me vaadimme puoluekirjastakin luopumista. Sehän on tavallaan samankaltainen tilanne, että halutaan tämmöisen henkilön olevan sillä tavalla muodollisesti neutraali. Professori Teivainen esitti myös tämmöisen ehkä mielenkiintoisen näkemyksen, että voisiko ajatella, että kansalaisuuden vaatimus on 18 vuotta jatkunut kansalaisuus. Nämä ovat asioita, [Puhemies koputtaa] joita sitten pohditaan siinä kohtaa, kunhan se tulee käsittelyyn.

16.40 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Haluan vielä sen todeta, että mielestäni tätä lakiesitystä todellakin voi hyvin harkita enkä suoralta käsin halua sitä missään nimessä olla vastustamassa. Uskon, että jos meillä olisi tämänkaltainen lainsäädäntö, sitä tuskin kukaan nyt vastustaisi eli olisimme aivan tottuneet siihen järjestelmään, vaikka hyvin todennäköisesti sellaisenkin lainsäädännön vallitessa meillä kuitenkin valittaisiin niitä presidenttejä, jotka ovat syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Se olisi ehkä todennäköisempää, mutta se mahdollisuus sitten olisi.

Mutta mitä tulee tähän kaksoiskansalaisuuteen, niin viime vaalikaudella muun muassa sisäministeriön toimesta käynnistettiin hanke, jossa selvitettiin juuri keskeisiin turvallisuuden liittyviin korkeisiin virkatehtäviin liittyviä intressiristiriitoja, jotka voivat seurata kaksoiskansalaisuudesta. Itse olisin sitä mieltä, että me tarvitsisimme sellaista lainsäädäntöä, jossa rajoitettaisiin tietyissä viroissa kaksoiskansalaisten mahdollisuutta näihin virkoihin hakeutua ja todellakin se olisi mahdollista, että luopuisi siitä toisesta kansalaisuudesta hakiessaan tällaista virkaa.

16.42 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Vielä ehkä alleviivatakseni tätä kaksoiskansalaisuuden ja syntyperävaatimuksen eroa oikeastaan otin puheenvuoron liittyen tähän, minä edustaja Räsänen toi esiin edelliseltä kaudelta. Tunnen tätä asiaa myös itse jonkin verran. Erityisesti kun tämä on lähetekeskustelu, toivon, että me emme nyt just sekoita sitten syntyperävaatimusta ja kaksoiskansalaisuutta, sillä ne ovat kaksi aivan eri asiaa, niin kuin edustaja Räsänenkin aivan hyvin toi esiin, ja käsitelisinme tätä syntyperävaatimusta nimenomaan tämmöisessä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvomerkityksessä, symbolisessa merki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 102/2017 vp

tyksessä, joka sillä eittämättä on, jotta kaikki meidän kansainvälisen adoption kautta ja muista syistä tänne tulleet, suomalaisena yhteiskunnassa elävät kansalaisemme saavat haaveilla presidentin tehtävästä, oli se sitten todennäköistä tai ei — sehän ei ole välttämättä nyt tässä se kysymyskään, vaan kysymys on siitä, mitä me todella ajattelemme siitä, että kaikki ovat yhdenvertaisia tässä lain näkökulmasta.

16.43 Ozan Yanar vihr: Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä tästä kaksoiskansalaisuuden sekoittamisesta tähän, koska kuten äsken totesin, ihminen, joka on kaksoiskansalainen, voi päästä tälläkin hetkellä Suomen presidentiksi, jos kansa niin haluaa ja niin edelleen. Että tämä on ihan eri keskustelu.

Haluan tuoda lopuksi tähän sen, että presidentiksi ei pääse noin vain. Kuten äskenkin todettiin, se on aikamoinen työ, luottamuksen rakentamista. Pitää saada yli 50 prosenttia äänistä. Suomen kansan pitää olla teidän takananne, mikä tarkoittaa sitä, että se on aikamoista työtä. Minusta on väärin, että jos Suomen kansa haluaa äänestää ihmistä, joka on rakentanut tätä luottamusta, niin siltä vietäisiin tämä oikeus sen takia, että tämä henkilö on sattunut tulemaan Suomeen 2-vuotiaana tai syntynyt Suomessa väärällä passilla — se ei vain mahdu minun päähäni.

Minusta perustuslakivaliokunnan pitää käydä hyvää keskustelua tästä asiasta, ja toivon, että moderniin yhteiskuntaan kuuluva muutos tehdään, mutta jos ei tehdä tällä kaudella, niin ehkä joskus. Sitä odotellessa. Ehkä tässä kaksoiskansalaisuus- ja tässäkin keskustelussa voisi tuoda sen, että tämä ei ole mikään lojaaliuskysymys. Kyllä henkilö, joka on maahanmuuttajataustainen, on myös täysin lojaali Suomelle. Sekin on pidettävä mielessä näissä keskusteluissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.